

Держава та регіони

Серія: Економіка
та підприємництво
2006 р., № 3

Науково-виробничий журнал

виходить шість разів на рік

Головний редактор: Л.Ю. Мельник,
доктор економічних наук, професор

Редакційна колегія:

М.Х. Корецький, доктор наук з державного управління,
професор (заступник головного редактора)
В.Г. Бодров, доктор економічних наук, професор
В.А. Борисова, доктор економічних наук, професор
О.І. Даций, доктор економічних наук, професор
Ф.В. Зінов'єв, доктор економічних наук, професор
В.Л. Корієв, доктор економічних наук, професор
Д.Ф. Крисанов, доктор економічних наук, професор
П.М. Макаренко, доктор економічних наук, професор
В.М. Порохня, доктор економічних наук, професор
О.Ф. Савченко, доктор економічних наук, професор
І.Л. Сазонець, доктор економічних наук, професор
С.Я. Салига, доктор економічних наук, професор
Г.А. Семенов, доктор економічних наук, професор
А.А. Ткач, доктор економічних наук, професор
А.В. Чупіс, доктор економічних наук, професор

Відповідальний секретар:
С.В. Козіна

Редактори: А.О. Бессараб, С.А. Козиряцька,
А.О. Купіна
Технічне редагування
та комп'ютерна верстка: Н.А. Манасенко
Дизайн обкладинки: Я.В. Зоська

ISSN 1814-1161

Журнал включено до переліку фахових
видань згідно з Постановою Президії
ВАК України від 11.04.2001 р. № 5-05/4

Засновник:

**Гуманітарний університет
"Запорізький інститут державного
та муніципального управління"**
Свідоцтво Державного комітету інформаційної
політики, телебачення та радіомовлення України
про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації
Серія КВ № 6243 від 18.06.2002 р.

Видавець:

**Гуманітарний університет
"Запорізький інститут державного
та муніципального управління"**
Свідоцтво Державного комітету телебачення
та радіомовлення України
про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 2041 від 22.12.2004 р.

Журнал ухвалено до друку вченою радою
Гуманітарного університету "ЗІДМУ"
29 березня 2006 р., протокол № 8

Усі права захищені. Повний або частковий передрук і
переклади дозволено лише за згодою автора і редакції.

При передрукуванні посилання на журнал
"ДЕРЖАВА та РЕГІОНИ. Серія: ЕКОНОМІКА
ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО" обов'язкове.
Редакція не завжди поділяє думку автора і не відповідає за
фактичні помилки, яких він припустився.

Адреса редакції:

Гуманітарний університет "ЗІДМУ"
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70-Б.
Телефони/факс: (0612) 220-10-06, 63-99-73

Здано до набору 28.02.2006.

Підписано до друку 30.03.2006.

Формат 60×84/8. Різографія. Тираж 300 пр. Замовлення № 54.
Виготовлено на поліграфічній базі Гуманітарного університету "ЗІДМУ"

Бібліотека © Гуманітарний університет "Запорізький інститут
державного та муніципального управління", 2006
Гуманітарного університету
"ЗІДМУ"

№ 5

51710

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПІДПРИЄМСТВА І СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ	7
<i>Аберніхіна І.Г.</i>	
ІНВЕСТУВАННЯ В АГРАРНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	9
<i>Абрамович І. А.</i>	
МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ	12
<i>Анпілогова Ж.Д.</i>	
СТРАТЕГІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВИХ СИСТЕМ НОВИХ ІНДУСТРІАЛЬНИХ КРАЇН СХІДНОЇ АЗІЇ	15
<i>Бережна Г.В.</i>	
РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЛІЗИНГОВИХ ПРОЕКТІВ В УКРАЇНІ	21
<i>Бєлоусова О.С.</i>	
АДАПТУВАННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ДО УМОВ УКРАЇНИ	25
<i>Бова Т.В.</i>	
ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ПРІОРИТЕТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	28
<i>Бутенко О.А.</i>	
ВНУТРІШНІ МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ У ВІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОНАХ УКРАЇНИ	30
<i>Васенко В.К.</i>	
ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ ТА ЇЇ ФАКТОРИ	34
<i>Вініченко І.І., Кушмаєва В.В.</i>	
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СЕГМЕНТУВАННЯ	38
<i>Воляннюк І.А.</i>	
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ТА ПРОГНОЗ	45
<i>Вороніна Ю.Є.</i>	
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ	49
<i>Гаман С.М.</i>	

ЗАКОНОМІРНОСТІ ВІДТВОРЕННЯ КАПІТАЛУ В УМОВАХ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОГРЕСУ	55
<i>Гаца О.О., Савченко О.Ф., Чижова В.І.</i>	
ФІНАНСОВІ ІНВЕСТИЦІЇ: БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ТА ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК	59
<i>Гончаренко З.Т.</i>	
СУТНІСТЬ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	64
<i>Гончарова Н.М.</i>	
ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ	68
<i>Греськів Т.С., Приходько І.П.</i>	
МІСЦЕ ТА РОЛЬ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В АГРАРНІЙ СФЕРІ ЕКОНОМІКИ	71
<i>Губарик ОМ.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ПОДВІЙНОГО ЗАПИСУ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ	75
<i>Гудима О.В., Козьміна Я.В.</i>	
ФОРМУВАННЯ ДЖЕРЕЛ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ	78
<i>Дацій Н.В., Демчук Н.І.</i>	
ДЕЯКІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ КОМУНАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ ТА НЕРУХОМІСТЮ	81
<i>Дідовець І.В.</i>	
ВПЛИВ ОПОДАТКУВАННЯ НА ІННОВАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ	86
<i>Драгам І.В.</i>	
РОЗРОБКА ПЛАНОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ОПЕРАТОРА РИНКІВ ТОВАРІВ СТРАТЕГІЧНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	90
<i>Дубіщев В.П., Коваль О.А.</i>	
АСПЕКТИ РАЦІОНАЛЬНОГО РОЗПОДІЛУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УКРАЇНІ	92
<i>Дуч В.Н.</i>	
НАРАХУВАННЯ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ НА ВИПЛАТУ ВІДПУСТОК У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА	97
<i>Дядюра І.Г.</i>	

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ТА ПРОГНОЗ

Вороніна Ю.Є.

здобувач Гуманітарного університету "ЗІДМУ"

Анотація

Досліджено проблеми підвищення виробництва продовольства, якості продуктів харчування, конкурентоспроможності продукції, сталіли соціального розвитку села та підвищення рівня життя населення. Визначено перспективи розвитку продовольчого ринку.

Ключові слова

Населення, продукти харчування, ринок, попит, витрати.

I. Вступ

Баланс виробництва і споживання продовольчих ресурсів є основою системи економічних розрахунків, пов'язаних з оцінкою рівня життя населення, оцінкою фактичного харчування, а також

базою для планування і прогнозування виробництва життєво важливих продуктів харчування.

Для розробки прогнозних балансів базових продуктів споживання було використано економічну балансову модель, яка дає змогу проводити варіантні розрахунки формування продовольчих ресурсів, визначення місткості продовольчих ринків, оцінювання витрат продукції в сільгоспвиробництві, при переробці її на нехарчові цілі, природних втрат та формування резервів, прогнози можливого експорту та імпорту даних видів продукції.

II. Постановка завдання

Мета статті - дослідити перспективи розвитку продовольчого ринку залежно від реалізації потенціалу агропромислового комплексу та зростання доходів населення, які визначають платоспроможний попит населення на продукти харчування.

III. Результати

При розрахунково-прогнозному підході спрогнозовано складові кон'юнктури продовольчого забезпечення населення. Кон'юнктура (від лат. *conjungere* - зв'язувати, поєднувати) - сукупність умов, ознак, що характеризують і впливають на існуючий стан чогось, у даному разі кон'юнктура продовольчого забезпечення населення визначається рівнем виробництва агропромислової продукції, платоспроможним попитом населення, що характеризується доходами населення та цінами на продовольчі товари.

Концепція еластичності попиту за доходами дає змогу виміряти відсоткові зміни попиту на продукцію, зумовлені відсотковою зміною доходів споживачів. Коефіцієнт еластичності попиту за доходами (E_x)

показує, як зміниться у відсотках попит (рівень споживання продукції) зі збільшенням доходів на 1 %:

$$E_x = \% \Delta y / \% \Delta x, \quad (1.1)$$

де Δx – зміна обсягу доходу;
 Δy – зміна обсягу попиту.

Продукти харчування, обсяги купівлі яких розширюються зі зростанням доходів, є продуктами вищої категорії, вищої якості з позицій споживання. Від'ємне значення коефіцієнта еластичності за доходом вказує на те, що мова йде про товари нижчої якості. Коефіцієнт еластичності за доходом дає змогу прогнозувати, чи має виробництво даного товару перспективи для розширення на основі зростання попиту на нього. При невеликому додатному, а ще гірше - від'ємному коефіцієнті, прогнозується скорочення виробництва в галузі.

У зарубіжній практиці прогнозного аналізу продовольчого ринку широко використовується цей підхід. Політика ЄС на ринках продовольства спирається на імітаційний модельний аналіз прогнозів ринків тієї чи іншої продукції з використанням коефіцієнтів еластичності. У Канаді на основі подібних принципів моделювання оцінюється вплив лібералізації міжнародної торгівлі на експортно-імпортні операції щодо молока і молочних продуктів між Канадою і США [6].

За розрахунками фахівців [2], суттєві зрушення в рівні життя і структурі доходів населення очікуються при збереженні тривалий час тенденції зростання ВВП не нижче ніж 4-5%. При темпах зростання ВВП нижче ніж 2-3,5% і середніх індексах споживчих цін вище ніж 15-20% наявне значно менше зростання і навіть спад основних мак-ропоказників споживання: кінцевих споживчих витрат домогосподарств, реальних грошових доходів, середньомісячної заробітної плати і пенсії. При постійно зростаючих темпах ВВП і нижчих за 10% індексів споживчих цін структура грошових доходів і витрат також буде покращуватися.

У майбутньому зі зростанням доходів населення (відповідно до продовольчої політики, що проводиться в розвинутих країнах) структура споживання має наближатися до рівня раціональної норми.

Серед основних показників, які характеризують методичний підхід до аналізу функціонування продовольчих ринків та прогнозування продуктових балансів на перспективу, є фактичний рівень виробництва відповідної продукції, у тому числі на душу населення; фонди споживання базових продуктів харчування як у цілому, так і фактичне споживання продуктів харчування в домогосподарствах з різними доходами, у тому числі на душу населення; формування інших ресурсів і витрат за статтями продуктових балансів, у тому числі зміна запасів, витрати на корми, насіння, втрати, переробка на нехарчові цілі тощо; потенційний обсяг виробництва продукції; потенційний обсяг споживання; потенційна місткість продовольчих ринків; науково обґрунтовані рівні споживання на душу населення базових продуктів споживання на душу населення; платоспроможний попит населення; кількість населення; питома вага вартості харчування в структурі споживчого

кошика; показники, що визначають обсяги виробництва продукції (урожайність, продуктивність, структура і розміри посівних площ, поголів'я худоби, витрати кормів на одиницю тваринницької продукції тощо) та інші.

Формувати обсяги виробництва продовольства, необхідні виробничі ресурси, розміри інвестицій тощо необхідно на основі оцінки сукупного попиту на той чи інший вид продовольчих товарів. Неврахування змін попиту споживачів, а отже, місткості ринку, орієнтація при визначенні обсягів виробництва виключно на наявні ресурси призводить або до перевиробництва, або до недовиробництва, тобто до порушення рівноваги ринку, а отже - до негативних наслідків для виробників і споживачів. У ринкових умовах виробництво продукції та її збут мають перебувати у функціональній залежності від попиту споживачів.

При визначенні місткості продовольчого ринку необхідно враховувати можливості національного виробництва сільськогосподарської продукції, його експортний потенціал, перехідні запаси і резерви, рівень споживання, доходи населення та інші фактори, що визначають величину попиту на даний вид продукту на внутрішньому ринку. Важливо також враховувати кон'юнктуру світового ринку, можливе розширення імпорту продукції у зв'язку зі вступом до СОТ. Лише після визначення місткості внутрішнього ринку та реальної оцінки можливого експорту можна програмувати обсяги виробництва, структуру основних виробничих фондів, розширювати виробничу й ринкову інфраструктуру.

Основою концепції формування ринку зерна України має стати експортно орієнтована модель його розвитку. За даними Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України, сільськогосподарський потенціал зернового господарства держави становить 65-70 млн т. Західні експерти середньорічне виробництво зерна в Україні передбачають на рівні 63 млн т, стверджуючи при цьому, що при застосуванні європейських технологій цей прогноз є помірним [5]. Орієнтовні параметри розвитку зернової галузі, за даними науковців Інституту аграрної економіки УААН, становлять 60 млн т.

Головною стратегічною метою розвитку зернового комплексу до 2015 р. буде нарощування обсягів зерна з метою реалізації експортного потенціалу галузі. Місткість внутрішнього ринку продовольчого зерна залежить від платоспроможного попиту населення і має розширюватись відповідно до різних темпів зростання доходів до 8,8-9,1 млн т у 2010 р. Лише у 2015 р., згідно з оптимістичним сценарієм розвитку, коли реальні доходи зростуть майже удвічі і населення буде спроможне купувати більш дорогі за ціною продукти, фонд споживання знизиться до 6,2 млн т, що є поступовим наближенням у наступний період до раціональної норми споживання хлібних продуктів.

Основний потенціал збільшення виробництва зерна - зростання врожайності зернових. Потенційна врожайність зернових в Україні становить: пшениці - 6,0 т/га, ячменю - 4,5, кукурудзи - 5,0, жита та інших зернових - 3,0 т/га. [1]. Це підтверджують досягнення окремих господарств, які в нинішніх складних економічних для сільського господарства умовах у

сприятливі за кліматичними критеріями роки отримують по 40-60 ц пшениці, по 100 ц зерна кукурудзи з гектара при вартості цього зерна нижчій, ніж його ціна на світовому ринку.

Важливим резервом розширення ринку продовольства є вдосконалення структури зернових культур з урахуванням його потреб за напрямками використання. За існуючої структури зернових культур досить проблематично вирішити проблему задоволення тваринництва комбікормами, збалансованими за енергетичним та високобілковим інгредієнтами. Тенденції зниження використання зерна на фураж, які спостерігалися останніми роками, характерні для країн, що розвиваються, де в структурі зерна, яке використовується, більшу частку займає продовольче - 70%, а фуражне - лише 20%. У розвинутих країнах це співвідношення становить, відповідно, 22 і 58% [3].

У перспективі для відновлення і розвитку тваринництва структура фуражного зерна має поліпшитися за рахунок збільшення площі кукурудзи до 2-2,3 млн га для виробництва 8-8,6 млн т зерна, що задовольнить потреби тваринництва в цих кормах. Для збільшення виробництва кормового білка важливим є розширення в перспективі площ і збільшення виробництва зернобобових культур, насамперед гороху і сої, до 4,2-4,5 млн т. Загалом для поступового нарощування тваринницької продукції доцільно частку фуражного зерна в структурі валового виробництва зернових довести до 40-42%, а продовольчого - 58-60%, оптимізуючи цю структуру в подальшому.

Організаційне формування ринку зерна передбачає створення зернових товарних бірж і локальних оптових ринків, удосконалення системи державного регулювання, фінансово-кредитної системи, ефективної діяльності на зовнішніх ринках тощо. Основними регуляторами взаємодії складових зернового ринку є ціни (заставні, ринкові, цільові, експортні) та система державних програм. Зернове господарство має завжди посідати пріоритетне місце в економіці країни як основа її продовольчої безпеки

Споживчий кошик населення нині стабілізує значне використання у харчуванні картоплі. Особливість сучасного ринку цієї продукції полягає в низькій товарності і розвитку прямого попиту, тобто самозабезпечення нею населення. Як показують розрахунки, у перспективі споживання картоплі буде зростати до 2010 р. і лише у 2015 р. (зі зростанням доходів населення і переорієнтацію його на більш біологічно цінні продукти харчування) її споживання зменшиться, і за оптимістичним варіантом прогнозу має досягнути раціональної норми.

З підвищенням рівня урожайності площі під картоплею будуть скорочуватися при загальних обсягах виробництва в межах 16-17 млн т. Передбачається зниження витрат картоплі на годівлю худоби та зменшення витрат при зберіганні, транспортуванні тощо. Зростуть обсяги промислової переробки та збільшиться експорт картоплі і продуктів її переробки.

Для ефективного функціонування ринку картоплі необхідно розширити можливості збуту продукції, відновити й активізувати роботу заготівельних організацій та розширити можливості оптових ринків, активно

вдосконалювати матеріально-технічну базу для зберігання й переробки продукції.

Розвиток галузі овочівництва в перспективі буде спрямований на зростання місткості внутрішнього ринку. При стабілізації макроекономічних показників передбачається, що зростання платоспроможного попиту населення зумовить збільшення виробництва овочів, підвищення товарності галузі й забезпечення населення у 2015 р. овочевою продукцією на рівні раціональної норми. Прогнозується зменшення витрат овочів і баштанних продовольчих культур на корми, втрат при зберіганні, транспортуванні, переробці та реалізації продукції. Розглядаються перспективи розширення експорту овочевої продукції і враховується можливість імпорту певної частини продукції у зв'язку зі вступом країни до СОТ.

Досягнення перспективних показників вимагає нарощування виробництва і реалізації овочів, значне покращання їх якості, у тому числі за рахунок збільшення асортименту, розширення спеціалізованого овочівництва, зростання посівних площ під овочевими культурами на меліорованих землях, збільшення обсягів вирощування овочів у закритому ґрунті, розвиток промислової переробки та бази їх зберігання. З цією метою необхідно впроваджувати новітні технології вирощування овочів, у тому числі розширюючи обсяги екологічно чистої продукції, на державному рівні здійснювати підтримку елітного насінництва овочевих культур, розробити й уможливити придбання вітчизняної техніки для овочівництва, створити в кожному регіоні оптові продовольчі ринки для заготівлі овочевої продукції як у підприємств-виробників, так і в населення.

Високу споживчу цінність для організму людини мають плоди та ягоди. Зі зростанням доходів, як показують розрахунки, населення досить активно збільшуватиме обсяги споживання цієї цінної за харчовими якостями продукції. Оптимальна місткість внутрішнього продовольчого ринку плодів і ягід, яка забезпечує раціональну норму споживання, буде досягнута, за оптимістичним прогнозом, у 2015 р. і становитиме близько 4,2 млн т. За рахунок власного виробництва необхідно буде сформувати до 75% фонду споживання цієї продукції. Інші 25% - забезпечуватимуться за рахунок імпорту. В основному будуть завозитися субтропічні фрукти.

Для підвищення забезпечення населення продукцією галузі за рахунок власного виробництва необхідно мати комплекс заходів, спрямованих на закладення нових садів, технічне переоснащення плодопереробних заводів, створення спеціальної техніки для догляду за насадженнями у відносно невеликих приватних садах, зниження енергоматеріаломісткості виробництва, і на цій основі добиватися підвищення якості й конкурентоспроможності продукції.

Споживання цукру в Україні відповідає раціональним нормам харчування. З підвищенням доходів населення, за нашими розрахунками, воно буде зростати (за оптимістичним прогнозом) до 2010 р. до обсягів попиту на внутрішньому ринку у 2,4 млн т. У подальшому попит стабілізується на рівні 52 кг за рік на одну особу до 2015 р., після чого за

межами періоду, що розглядається, зі зростанням доходів і зміною структури харчування відбудеться поступове його зниження до рівня раціональної норми.

У 2015 р. (при підвищенні врожайності цукрових буряків до 320-340 ц/га, а в подальшому - до 350-400 ц/га) можливе досягнення виробництва цукру на рівні 4,7-4,9 млн т при валовому зборі цукрових буряків на рівні 39-42 млн т. Загалом біокліматичний потенціал України з виробництва цукрового буряку оцінюється різними вченими [4] на рівні від 60 до 80 млн т.

За сприятливої кон'юнктури зовнішнього ринку й активної маркетингової політики в пошуку своєї ніші на міжнародному ринку цукру, Україна може стати вагомим експортером цукру й виробляти його понад внутрішню потребу до 2,6-2,9 млн т, що забезпечить надходження до бюджету в розмірі близько 1 млрд дол. США.

Вибір стратегії розвитку ринку цукру базується на реалізації структурної перебудови галузі, створенні кооперативних та інтегрованих систем виробництва в цукробуряковому комплексі, пошуку нових ринків збуту, підвищенні експортного потенціалу галузі на основі підвищення конкурентоспроможності вітчизняного цукру на зовнішніх ринках, зменшуючи витрати на виробництво цукросировини шляхом упровадження сучасних технологій вирощування цукрових буряків, оптимізації розміщення їх посівів стосовно природно-кліматичних та ґрунтових умов тощо. Важливими факторами економічного зростання галузі є вдосконалення ціноутворення, податкової політики, ефективність системи кредитування, митно-тарифного регулювання, посилення антимонопольного контролю за цінами на матеріально-технічні ресурси та послуги.

Стратегічним напрямом розвитку ринку соняшникової олії є стабілізація виробництва соняшнику на рівні науково обґрунтованих норм його вирощування. З підвищенням доходів населення споживання олії буде зростати до 2010 р., а в наступний період поступово знижуватиметься до рівня раціональної норми споживання. Обсяги експорту залежатимуть від місткості внутрішнього ринку, що буде визначатися насамперед платоспроможним попитом населення, який буде визначати фонд споживання цього цінного продукту харчування.

Розрахунки показують, що для виробництва необхідної кількості олії доцільно соняшник вирощувати на площі 1,6-1,7 млн га, тобто в межах науково обґрунтованих оптимальних розмірів його посівів. Упровадження інтенсивних технологій цієї олійної культури, використання високопродуктивних гібридів вітчизняної та зарубіжної селекції в обсязі 9-10 тис. т посівного матеріалу дасть змогу підвищити її врожайність і забезпечити обсяги виробництва на рівні 2,5-2,6 млн т, що задовольняє внутрішні потреби країни та забезпечує реалізацію експортного потенціалу країни на досить високому рівні.

Для регулювання ринку олійних культур доцільно запроваджувати квотування або тарифікацію

експорту насіння соняшнику, обов'язкову його реалізацію через аграрні біржі, запровадження сезонних ввізних мит на період збирання врожаю тощо. Місткість внутрішнього ринку м'яса, згідно з раціональними нормами, становить 3,7 млн т. За досить оптимістичним сценарієм розвитку даного ринку у 2010 і 2015 р. потреба на продовольче споживання становитиме відповідно 2630 та 3118 тис. т. Крім того, необхідно буде ще виробляти відповідно 292 та 641 тис. т м'яса з метою ефективної реалізації експортного потенціалу тваринництва.

Обсяги виробництва м'яса і м'ясопродуктів у 2015 р. будуть наближатися до рівня 1990 р. і становитимуть 3780 тис. т. Це дасть змогу виробляти на одну людину 69-83 кг м'яса. Споживання м'яса на душу населення має зрости з 35-40 кг у 2005 р. до 46-56 кг - у 2010 р., що відповідає по-роговому рівню споживання м'ясопродуктів, і наближатися, за оптимістичним прогнозом, до раціональної норми споживання, тобто 68 кг, у 2015 р. Структуру м'яса (у живій вазі) за видами (яловичина, свинина, птиця тощо) доцільно підтримувати у співвідношенні 50:30:15:5, що дасть можливість збалансувати споживання продукції за якісними параметрами відповідно до сучасних вимог раціонального харчування.

Потенціалу вітчизняної галузі тваринництва достатньо для формування й функціонування ринку м'яса та м'ясопродуктів. Однак досягнення оптимального рівня виробництва та споживання м'яса в найближчій перспективі є проблематичним і перебуває за межами 2015 р. Його досягнення є швидше стратегічною метою, ніж практичним завданням.

Для досягнення прогнозованих показників розвитку ринку м'яса та м'ясопродуктів необхідно задіяти весь потенціал галузі. Важливим напрямом є вдосконалення механізму мотивації виробництва цієї цінної та незамінної в харчовому раціоні населення продукції. Головною умовою збільшення обсягів тваринницької продукції та підвищення її конкуренції є нарощування поголів'я й відновлення досягнутого в минулі роки рівня продуктивності та виходу приплоду, оптимізація структури стада відповідно до спеціалізації, перехід на пасовищно-стійлову систему утримання худоби, що дасть змогу значно знизити витрати праці та енерговитрати на годівлю тварин, зменшивши собівартість у 2,5-3 рази. Перспективними резервами нарощування обсягів виробництва тваринницької продукції є запровадження інтенсивних технологій, технічне та технологічне переоснащення підприємств як з виробництва сільськогосподарської сировини, так і з її переробки. Оцінка різних технологій виробництва продукції тваринництва свідчить, що залежно від їх досконалості питомі витрати ресурсів коливаються в межах 1,8-2 рази.

Формування внутрішнього ринку м'яса і м'ясопродуктів, його орієнтація на оптимальний рівень передбачають як збільшення виробництва даної продукції, так і розширення попиту, активізуючи платоспроможність населення. Головним завданням держави в побудові ефективної моделі ринку м'яса є досягнення рівня споживання населенням м'яса і м'ясопродуктів відповідно до раціональних норм споживання. Таке завдання можна

вирішити шляхом підвищення доходів населення та запровадження соціальних програм забезпечення м'ясом і м'ясопродуктами малозабезпечених верств населення.

Місткість ринків молока і молочних продуктів за прогнозованого зростання доходів населення відповідно до двох варіантів (песимістичного і оптимістичного) становитиме у 2010 р. 12,4-14,6 млн т, у 2015 р. - 13,7-17,5 млн т. Нарощування молока до 17,0-19,5 млн т у 2010 р. і до 19,0-22,8 млн т - у 2015 р. передбачається здійснювати за рахунок збільшення поголів'я та підвищення продуктивності корів до 4,0-4,2 т молока за рік, поліпшення маточного поголів'я та формування спеціалізованого високопродуктивного молочного стада. Споживання молока і молокопродуктів на душу населення зросте з 266-313 кг у 2010 р. до 298-383 кг - у 2015 р., відповідно до песимістичних та оптимістичних сценаріїв розвитку. Такі показники споживання цієї продукції зумовлені величиною платоспроможного попиту населення.

Передбачається розширення експорту молочної продукції до 2,0-2,3 млн т. Продуктами вивозу можуть бути молоко консервоване, сухе, масло, сир, казеїн, дитяче харчування та інші види продукції. Для розширення експорту не лише в країни СНД, а й у інші, важливо активізувати маркетингову діяльність, підвищити якість упаковки та реклами. Однак для цього необхідно налагодити для товаровиробників канали оперативного збуту цієї продукції, збільшивши обсяги продажу молока через заготівельні організації до 75-80% від валового виробництва в господарствах суспільного сектора і до 40-50% валового виробництва в домогосподарствах. З метою забезпечення якості та гарантованої безпеки продукції для здоров'я населення необхідно створити для її контролю мережу лабораторій.

Галузь птахівництва останніми роками характеризується стабільним виробництвом яєць. У перспективі тенденція нарощування виробництва яєць збережеться. Виробництво яєць у всіх категоріях господарств має зрости за рахунок збільшення поголів'я курей-несучок та підвищення їх продуктивності до 12,2-13,1 млрд шт. у 2010 р. і до 13,9-14,2 млрд шт. у 2015 р.

У проекті Національної програми розвитку агропромислового виробництва і соціального відродження села на 1999-2010 рр. визначено, що для створення сучасного м'ясо-молочного підкомплексу необхідно щорічно виділяти з Державного бюджету 200 млн грн та надавати кредити на суму 500 млн грн.

У перспективі місткість ринку тваринницької продукції буде збільшуватися в результаті зростання доходів населення та збільшення його платоспроможного попиту, що забезпечить реалізацію реальних можливостей розвитку тваринницької галузі, наявність інвестиційних ресурсів, які спрямовуються у відповідні переробні галузі для модернізації та розширення діючих потужностей і створення нових об'єктів харчової індустрії.

IV. Висновки

Проведені нами варіантні розрахунки формування продовольчих ресурсів на перспективу залежно від темпів зростання доходів населення та можливостей реалізації агропромислового потенціалу показують, що у 2010 р. вище від раціональної норми буде споживатися хліба і хлібопродуктів, картоплі, перевищить мінімальну норму споживання молока і молокопродуктів, м'яса і м'ясопродуктів, яєць, овочів, плодів, ягід та винограду. І лише у 2015 р. населення зможе задовольнити свої потреби в харчуванні на рівні раціональних норм споживання, хоча частка витрат на задоволення цих потреб у споживчому кошику буде ще значною. Доведення частки витрат на харчування до рівня менше ніж 30%, що характерно для розвинутих країн, буде можливим за межами періоду, який розглядається.

Література

1. Формування ринку землі в Україні / В.П. Галушко, Ю.Д. Білик, А.С. Даниленко та ін. - К.: Урожай, 2002. - 280 с.
2. Економіка України: підсумки перетворень та перспективи зростання / За ред. акад. НАН України В.М. Гейця. - К.: Форт, 2000. - С. 149-186.
3. Наше общее будущее. - М.: Прогресс, 1989. -341 с.
4. Політика та розвиток сільського господарства в Україні / За ред. Штефана фон Крамона-Таубадея, Сергія Зорі, Людвіга Штріве. - К.: Альфа-Принт, 2001. - 312 с.
5. Продуктивні сили України: прогноз розвитку і розміщення на період до 2010 р. / Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України. - К., 2000. - Т. 2. - 286 с.
6. Meilke K., Sarker R., Le Roy D. The potential for increased trade in milk and dairy products between Canada and the United States under trade liberalization // Canad. J. agr. Econ. -1998.-46. - Na 2. - С. 149-168.